

Galambok és vidéke.

Midőn a Z. Közlöny* folyó évi 5-ik számában megjelent szerény cikkelyemet utnák bocsátottam, el voltam készülve valamiféle válaszra. A válasz megjött. Vártam gorombaságot. Az is megérkezett.

Sejtettem, hogy Kis-Komáromot megteszik várhelynek. Sejtelmem is teljesült.

Bevallom, hogy a választ Halász Imre urnak több kötetet (?) kitévő jegyzeteiből vártam, a helyett azonban közli Csire István n. bajomi lelkész ur tanulmányát, melyet figyelmeztetésre mások szivességéből már néhány év előtt olvastam.

Konstatálom először is, hogy Csire István ur tanulmánya az én állításom egyikét sem gyengítette meg, hanem inkább azokat megerősítette, mi még annál inkább kifog tűnni, ha a tanulmányban előforduló alaptévedéseket kimutatom.

Alaptévedés az, hogy Kis-Komáromot megteszi előkelő helynek egy polgári, mint egyházi szempontból és szerepelteti azon korban, mikor a mai Kis-Komárom még nem is létezett. Megteszi erős éanccokkal ellátott végvárnak, hol a kanizsai törökök támadását bátran és véres fejjel verték vissza.

A tévedés beigazolására hivatkozom a Corpus-Jurisra, melybe az 1614-ik évben a törökkel kötött ideiglenes békekötés becsikkelyeztetvén, a végvárak is felsoroltatnak és a végvárak között említetik Légrad, Komárom és Somogyvár, de Kis-Komáromról nem történik említés, mert az nem létezett.

Komáromról részint mint községről, részint mint várhelyről megemlékezik IV-ik Béla király alapító oklevele (Codex Diplomaticus,) melyben a Vilhelmitaszerzeteseknek adományozza Komárom és Körmen birtokokat.

Kis-Komárom itt sem fordul elő.

Komáromról részint tüzetesen, részint vonatkozásokban irnak Fuxhoffer, Pauer, Pray, Katona, Lányi-Knauz, de Kis-Komáromról nem emlékeznek meg a régebbi korból.

Különben minden évnél legerősebb az 1713-ik évben kelt és Kis-Komáromra vonatkozó megszálló levél, mely világosan tanítja, hogy az a nevezett évben kezdett létezni.

(Kis-Komáromi urodalmi levéltár.) Ezek szerint Kis-Komáromot nem lehet szerepeltetni 1623-ban sem polgári, sem egyházi szempontból.

A somogy megyei levéltárban vannak akták, melyekben ilyen kifejezések fordulnak elő: „a kiskomáromi kapitány.” Ezen kifejezések értelme töött én igen sokat tépelődtem, míg végre azok magyarázatát boldogult Szabó Imre kuriai bíró urtól nyertem meg, mely szerint Kis-Komárom a törökhódoltság alatt létezett mint gazdasági puszta és csendes időben itt lakott a komáromi vár parancsnoka is. Innen származik aztán a téves címzés is.

Tehát a mai Kis-Komáromban sohasem voltak reformátusok, ezt állítottam és állítom most is; továbbá állítom azt, hogy a jelenlegi kiskomáromi templom sohasem volt református superintendensek temploma. E két állításom volt előbbi cikkelyem sarkpontja és azt nem találjuk megcáfolva a tanulmányban.

Csire István ur azt állítja, hogy a mai Komáromost akkor Kis-Komáromnak nevezték és innen lenne a református egyház elnevezése is. De hát kik nézték azt annak? Mikor kezdték és mikor hagyták el azt annak nevezni. Erre nézve nem találunk a tanulmányban feleletet.

Hogy Komáromon és Galambokon református egyház létezett, én azt soha sem tagadtam, hanem inkább állítottam és hozzátettem, hogy a komáromi református egyház alapját renegát katolikus p'ebácos vetette meg.

A törökhódoltság alatt a komáromi egyház többször visszakerült katolikus plebános igazgatása alá és erre vonatkozik a tanulmány azon többszöri megjegyzése „elvették az eklézsiát és a jószágot.” Szerencsétlen pályatársam Tatai (Tátray) István, János szintén katolikus papnak neveltetett és mint katolikus pap küldetett Komáromra, hol renegáttá lett, kit Senyei püspök onnan elűzvé, azontul hasztalanul iparkodtak és erőlködtek Komáromost a reformátusok maguknak visszaszerezni és megtartani.

Ismét állítom, hogy itt e vidéken nem voltak nagy számmal a reformátusok. A komáromi református egyház nagyobb népességét azonban megmagyarázza azon roppant dimenzio, melyre az kiterjedt, hozzátartozván Lengyeitői, Ötvös, Aszaló stb. Egy körülményre hívom itt fel Csire Imre ur figyelmét.

A múlt század elejétől fogva a kiskomáromi plebániában pontosan vezetetik a katolikus vallásra visszatértek névjegyzéke s a jegyzékben többnyire galamboki és töllösi (ez a falu már megszűnt) lakosok nevei fordulnak elő, nagy ritkán lehet közöttük egyet találni Komáromról, pedig tudommal ma ott nem lakik református ember, hát akkor hova lettek azok a nagyszámu reformátusok? mikor tértek vissza, vagy mikor költöztek ki? Hol található ez fejgyezve?

Szeretném még megmérni azon jegyzetek hitelességét, melyekre támaszkodva Csire István ur megírta tanulmányát. Alkalmadtán ezt majd megteszem, mert módomban van megtenni, csak hogy ez egy hetilap keretét jóval túlhaladja; de már most is feltűnhetik mindenkinek, hogy egy elveszett matrikulából állítólag valaki által történt kijegyzések nyomán egy vidék egyházi történetét megírják és eldöntendő az, hogy a kijegyző hűségesen, vagy pedig naját izlése szerint dolgozott-e? és feltűnik az, hogy ezek a régi iratok majd komáromi, majd kiskomáromi egyházzól, majd pedig mind a kettőről beszélnek és pedig ugyanegy időben.

Hivatkozom a névtárra és a Stettner-familia birtokában levő matrikula adataira.

Állítottam, hogy a török mindig szigorú és kegyetlen volt a katolikusokhoz. Ezt rossz néven vették. A tanulmányban pedig szóról-szóra így van: „a török nem igen kedvezett birtokain a r. k. atyafiának.” Jól tudjuk mi ezt, hiszen ezt annyi szomorú és véres okmány bizonyítja, hol igaztalanul és ártatlanul végig gázoltak rajtuk, mert

meggyőződésünk szerint merték szeretni hazánkat.

Végül még csak azt mondom ki teljes bátorsággal, hogy e vidék történetét én olyan régóta kutatom a anyyi és olyan erős adatok vannak birtokomban, hogy e tárgyban a vitakozásra közttem és Halász Imre ur között nincsen meg a paritas.

Azért én többé semmiféle vitában részt venni nem fogok, mert teljesülne rajtam azon régi latin közmondás: Vincio, vel vincor, semper tamen maculor.

(Akár győzők, akár legyőzönek, azért mégis mindig bepiszkitanak engem.)

Végeztem.

(Galambokon, 1896. V. 25.)

JUK JÓZSEF plebános.